

gyűlöls befolyásos ember fellépése nyomán, a «Strafweise Einreihung»-nak nevezett szolgálatnak se hozza, se vége nem lett.

Béke idején mindez megjárta volna, mert végre lassanként még a legzsirósabb száju ember is meggyalogol; de mihelyt híre jött, hogy birokra kerül a dolog, a legfiatalabb újonc is a világot látott vén szolgák esze után járt. A szabadságharc elnyomása után, minden Olaszországban állomásozó ezredbe százával soroztattak be a honvédek. Radetzky tábornagy, kinek több esze volt, mint a Magyarországon működött valamennyi osztrák tábornoknak együttvéve, a büntetés gyanánt szolgáló besorozást határozottan ellenezte. Tulajdon embereit is eléggé megméltelyezték az olasz nők és férfiak, nem kellett még harmadik mediumnak az elégtelenség szaporítására a honvéd elem. Bécsben azonban másként fogták fel a dolgot, és az 1853-ik év végeig egyre folyt az Olaszországba való szállítások.

1859-ben a háboru előtt három huszárezred állomásozott a lombard-venezei királyság területén, u. m. az 5-ik (Albert szárd király), a Reuss-Kösztritz herceg nevét viselő, és a Haller huszár-ezred. Ez utóbbi csak 1858-ban jött oda Csehországból.

Ezeket Gyulay úgy féltette, mint a tulajdon szeme világát. A forradalom alatt egyesek haza szöktek ugyan, de tömeges kísérletek nem történtek azokból, mivel a tisztikar úgy bánt az emberekkel, mintha mindannyian turista uri emberek lettek volna, kik csupa időtöltésből ülnek a kaszárnyában.

Egy alkalommal gróf Festetics Tasziló, ki a Reuss-Kösztritzeknél mint alezredes szolgált és roppant vagyonához mérten nagyszertű istállót tartott, Keszthelyről nyolcz darab könnyű kocsi-lovat hozatott. A lovak Milánóig vasuton jöttek, onnan úgy vezették őket az ezred főállomására, honnan a gróf négy megbízható huszárt s egy altisztet küldött elibük.

A keszthelyi csikósok nagyra voltak vele, hogy ők csak a gróf emberei, míg a huszárkáplár azt vitatta, hogy az ő gazdája mégis nagyobb ur, mert ennek még az ő grófjuk is szolgál.

Markó Károly miniatúr-festménye után rajzolta Hirsch Nelli.

BOHUS SZÖGYÉNY ANTÓNIA MENYASSZONY KORÁBAN.

— De nagy koldus lehet az a kend gazdája, — veté közbe az egyik csikós, — hogy a szolgálójának még elég lovat sem tud adni.

Festetics fényesen megvendégtette embereit és két-két aranyat adott borralalónak az uti költségeken kívül.

— Na lássa kend, — mondá ismét a csikós, — hát mit kapott kend a császártól, a miért egy hétig a nyeret nyomta?

A magyar ezrednek nyomott hangulata nem javult, sőt minden jel oda mutatott, hogy az 1849-iki esemény visszhangja csak most fog hallhatóvá válni.

Hosszabb tanácskozások és tárgyalások után végre abban állapodtak meg, hogy legjobb lesz, ha az idegenkedő elemeket eltávolítják, és a

mennyire lehet, új altiszteket hoznak más ezredből. «A kinek lejárt a szolgálati ideje, vagy a ki különben sem szeret Olaszországban szolgálni, haza mehet, illetőleg máshová lesz áttéve. Jelentkezék, a ki akar.» Így szólt a felhívás. Erre aztán a legénység két harmada haza kívánczolt, csak a legrosszabb egyének maradtak volna helyükön. A kísérlet tehát rosszul ütött ki, néhány ember helyett az ezred egész létszáma haza akart menni.

Próbáljuk hát meg a selejtezt más uton. «Besorozott honvédekből lett őrmesterek vagy tizedesek mehetnek.» Senki sem mozdult.

Maradt a régi állapot, azzal a módosítással, hogy több magyar tisztet osztódott be az idegenek helyett.

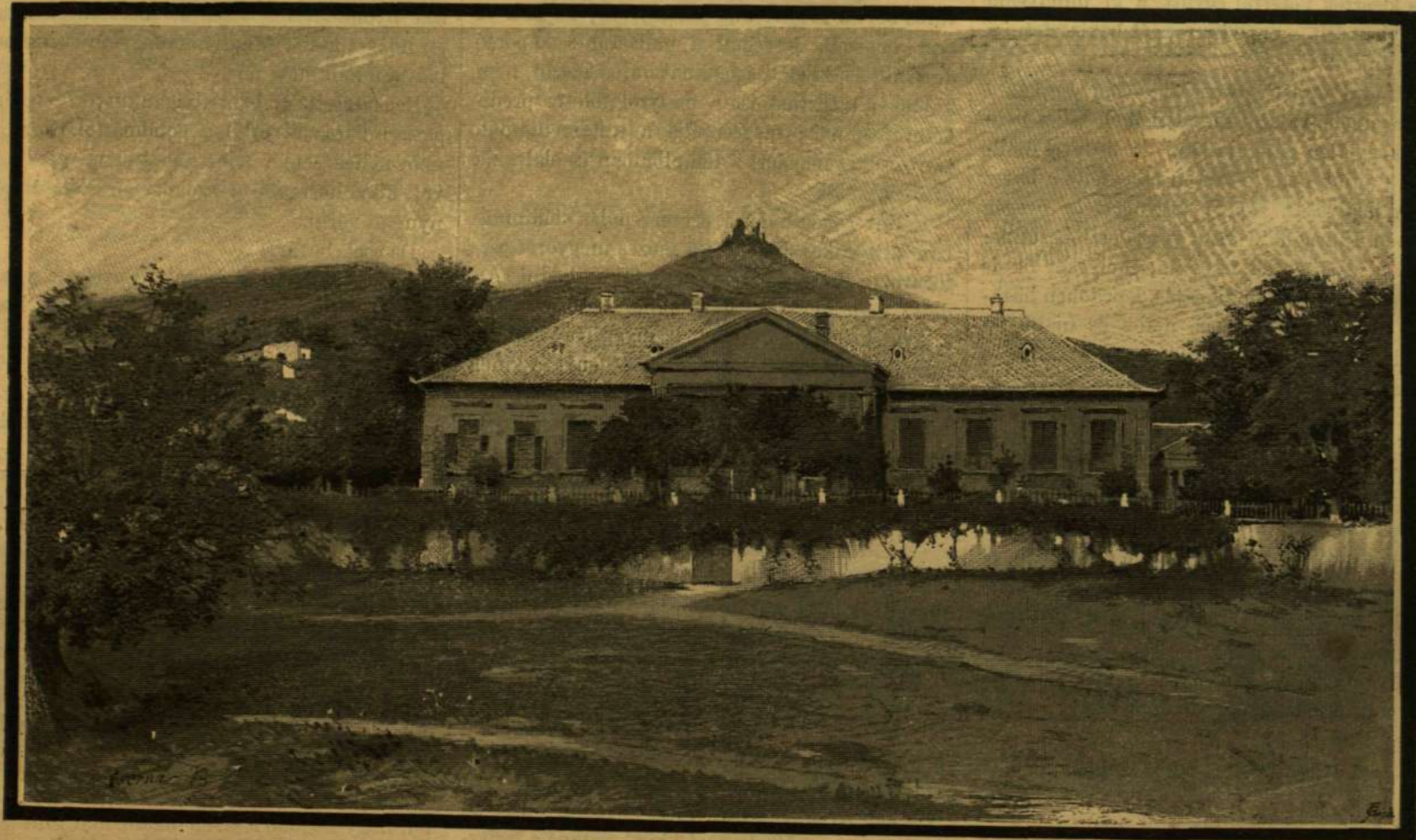
A háboru kitérősekor aztán kitért, hogy nem az emberekben, hanem a volt tisztokban rejlett a baj kuforrása.

Az emberek eleinte kedvetlenül harcoltak, noha a fegyelem ellen csak ritkán fordultak elő vétések; de a régi szellem, mely a magyar huszárságot annyira jellemzi, egészen elveszett.

Egy alkalommal, — ha nem csalódóm a szolferinói csata előtti napon — egy ezredembeli altiszt-őrjárat a határozott parancs ellenére tovább ment a kelleténél. A francia őrszem parancsnoka kedvező alkalmat látott valami ocsó diadalra és a nyolcz emberből álló huszárorjáratnak husz lovat eresztett neki. A mi altisztünknek eszébe jut, hogy itt még legjobb esetben is bajba keveredik, ha kitudódnék, hogy tovább ment, hátat fordít embereivel, és lépést visszavonul. Az üldöző francziák már alig vannak 1000 lépésnyire, de a mi embereink nem gyorsítják a menetet.

— Fiúk, — mondá ekkor az altiszt, — még nem vagyunk túl azon a szentképen, a meddig tulajdonképen mennünk szabad lett volna; ha előbb rajtunk ütnek azok a tarka komédiások, akkor én strófa kerülök, azért csak iparkodjunk, hogy baj ne legyen odáig.

A francia lovak dübörgése már nagyon közel jár, de úgy rémlik, mintha a tempót kissé meglassították volna. Nem bírták felfogni, mit akarnak a huszárok azzal a lépésben való visszavonulással? Ha verekedni akarnának, akkor nem

A VILÁGOSI BOHUS-KASTÉLY.

Az oszlopos tornácztól jobbra eső két ablak nyílik abból a szobából, melyben a világosi fegyverletétel szerződését 1849. aug. 12-én aláírták.

Bohus László tényleg után rajzolta Csorna Károly.

fordítottak volna hátat; de nem is futnak; itt bizonyára valami esel van a dologban.

— Jó lesz, ha szemügyre vesszük a terepet, nehogy valamiképen törbe ejtsenek.

Igy gondolkodott a francia tiszt és vágatás helyett csak nagyon lassu ügetést vezényelt.

Már itt a szentkép, a huszár káplár kardjával épen feléje suhint.

A bedölt kőkerítésnél emberünk elkiáltja magát: «Patrol, rechts um kehrt euch. Halt!» és az őrjárat egy pillanat alatt arezot fordítva megáll, s ott várja a közelítő francziákat, kik a rögtöni helyzetváltozást be sem várva, kerekét oldanak.

— Aztán valahogy el ne járjon a szátok, — mondja nagy nyugodtan Bolla káplár, — szörnyen kinevetnének, a miért egymást így bolonddá tettük.

De azért Bolla uram furfangossága megit tudódott, és gr. Festetics Tasziló alezredes öt aranyat adott neki hidegvérü magatartásáért.

Már a többi nagyobb ütközetekben, a midőn a lovasságnak az olasz és francia ágyútűz sokat ártott, a visszatorlás utáni vágó mindinkább előtérbe lépett. A hol kisebbzerű rohamokban együtt lehetett tartani az embereket, bámulatra méltó hidegvérrel harcoltak. Hadifogásba került francia és olasz tisztnek nem győzték eléggé dicsérni a magyar lovasságritka vitézségét, és csak tulajdon tábornokaink fukarkodtak a dicsérő elismeréssel, mi az emberekre igen rossz hatást tett. Önkéntelenül gyakran eszembe jutott Gáspár Endre ezredesem, ki egy alkalommal, midőn szakaszomat kitüntetés végett figyelmébe ajánlottam, azt válaszolta: «Jegyezd meg, öcsém, hogy a huszár olyan, mint a rártós menyecske; ha megdicséred, elbizza magát.»

Csak hogy Gyulay tábornok nem azért vonta meg tőlünk elismerését, hanem leginkább azon okból, mivel mindenütt a «rebellis»-eket szimatolta bennünk, kik szerte legjobb katonáit is tévutra vezették. Ő exzellenziája sohasem tudta elfelejteni a meleg ácsi napot, anno 1849, a midőn őt a többi urakkal egyetemben Görgey honvédjei oly csufosan elverték. Hinc illae lacrimae!

Veronában két izben részesültem azon kitüntetésben, hogy a főhadiszállás hűs árnyékában lustálkodhattam.

Ezt szolgálati nyelven parancsörtszétségnek nevezték és mai napig is annak nevezik, csak hogy akkoriban e rendkívüli szolgálat érdekében még a csapatistiszteket is beszólították, ha rajtuk kerül a sor.

Mellemet semmiféle érem vagy egyéb kitüntetés nem díszítette, de Gyulay valahogyan mégis észrevette rajtam, hogy nem tartozom a mai verebek sorába.

A szokásos jelentés után azt kérdé tőlem: — Hol szolgált ön, mielőtt Olaszországba ött volna.

— Csehországban a X-ik dragonos ezredben.

— És oda hogyan jutott?

— Mint besorozott honvédtiszt.

— Köszönöm — és ezzel hátat fordított.

A többire, illetőleg az antecedenziákra, már nem volt kíváncsi, hanem második főhadsegédje, K. ezredes által tüzetes információt adott

magának csekély személyemről, a minnek aztán híre járt a főhadiszálláson.

Harmadnapra felváltottak. Elmehettem a nélkül, hogy a tábornok látott volna. — Nehány nap mulva az én szakaszom adta a főhadiszállás őrségét s így megint oda kerültem.

— Hogyan, — kérdé nagy boszusan Gyulay, — hát ön mindig csak a főhadiszállás körül jár?

— Mindössze csak kétszer, — jelentem, — ma, és ezelőtt tíz nappal.

— Na, ez már más, — dörmögé a tábornok, — tartsa rendbe embereit; úgy vettem észre, hogy nagyon nemzetőrösen néznek ki.

Ezzel engem akart kárpálni, de én nem vettem tréfára a dolgot, hanem a szakasz minden egyes emberét lovastól együtt szemügyre véve, azt tapasztaltam, hogy azokon még a legnagyobb pedáns sem találna valami hibát vagy rendellenességet.

A fáradalmas menetelések és folytonos tábo-

rum fog kivonulni, már csak azért sem, mivel Gyulay nem jó szemmel nézett reám. Mindamellet nem eresztettem el oldalam mellől trombitásomat. «Az őrdög nem alszik, s tán úgy akarnak rajtat kifogni, — gondolám magamban, — hogy nem készülhetek el, a mikorra hivanak.» És úgy is lett. Midőn Gyulay még vágó tiz tábornokkal és tudja isten, miféle idegen potentátok képviselőivel az udvarra ért, hol a paripákat vezetgették, egyszer csak odafordul S. ezredeshez: «A huszárok is csatlakozzanak, ha ugyan nem alsznak.»

Három perczel a vett szóbeli parancs után ott állt szakaszom, mint a fal. Szemen szedett gyönyörű emberek, izmos, de azért karcsú lovakon, azzal a bizonyos öntudattal, hogy «hát, te világ, láttál-e ilyesmit életben?!»

Baktatunk a poroszalkó fényes társaság nyomában, mely pompás angol és arabis telivér lovain sajnálkozással néz hátra szabályszerűleg felpakolt embereimre, kiknek a szénakoszu fénysere csiszolja térdeit.

Most megáll az egész csoport.

— Tizenkét ember és a főhadnagy a fedezetből vágatasson arra a dombra, hozzon jelentést, miféle füstoszlop az, melyet az erdő szélén látok? Ezt parancsolta Gyulay.

Előre rúgtatok embereimmel, és az elrendelt módon a domb felé vágatatok.

Már ütközben észre vettem, hogy az a bizonyos füstoszlop az ellenes táborából veszi eredetét, akár rögtön meg is fordulhattam volna, de azért egészen a dombig megyek, honnan távcső nélkül is tisztán ki veszem a francia táborhelyet.

Háromnegyed órai erős lovaglás után utól érem a főhadiszállást.

— Jelentem, hogy a füst az ellenség táborhelyéről ered. Az ott álló ellenség számát meg nem mondhatom, mivel a csapatokat az erdő tulsó széle elfödi.

Erre aztán hangos ellentmondás minden oldalról: a nyeregcsákából elérepülnek a mappák, a vezérkari tiszték lehetetlenségnek tartják, hogy az ellenség olyan közel ült volna tábor.

Ismételt kérdésekre kénytelen vagyok előbbeni állításomat megújítani.

Mindez nem használ, a nagyurak személyesen akarnak az ellenkezőről meggyőződni.

— Most nem vagyunk a nemzetőrsegéddel szemlén, — mondja mosolygva Gyulay.

Erre általános röhögés, csak engemet futott el a méreg.

Az angol telivérre ugyancsak kitesznek magukért, és nemsokára a dombhoz közelítünk.

A csoport élén a fővezér, tizenhatmarkos arany-pej paripán, nyomában a többiek.

Most egyenként felkapaszkodnak a meredek dombra, míg én szakaszommal annak az alján várom be a bölcsek ítéletét. Vagy hatvan távcső folyvást nézi azt a bizonyos erdőt. A füst megszünt, de az urak csak nézik, mindig nézik.

Aztán szép lassan ismét lefelé jönnek.

Az arezok megnyultak, úgy látom, hogy maguk közt keresik a bűnbakot, mert reám most mit sem foghatnak. Füstölni semmi sem füstöl, de azért tisztán kivethették a francia ütegeket és a francia gyalogság apró sátrait.

Bohus László pillanatnyi tényleg után.

BOHUS SZÖGYÉNY ANTÓNIA, VILÁGOSI KASTÉLYÁBAN. (1889.)

rozások dacára embereim kukoricázistól felhízott lovakat eléggé gondozták, maguk pedig örökké kefélték és csiszolták holmijukat.

Nem tudtam elgondolni, mi nézne ki rajtuk nemzetőrösen?

Az altisztek másra vették szokatlan izgatottságomat, a melylyel minden patkószegyet megvizsgáltam.

Főhadnagyunkat elbolondították a németek, — suttogták maguk közt a vén huszárok, — azt még sohasem tettem, hogy még az embernek a holmiját is kikutassa.

Másnap a parancskiadás után Gyulay kém-szemlére indult egész kíséretével. Ilyesmit nem szokás jóval előre elrendelni; de azért véletlenül nesztettem, midőn a főparancsnok lovászmestere gyors lépésben az istálló felé sietett.

Biztosra vehettem, hogy a nemzetőrsegé, a mint szakaszomat a híres parancs óta nevezték,

mondta ki a büszke szót, hogy birodalmában a nap sohasem nyugszik le, tudvaleg még csak gyermek, sőt valóságos kised, bár sokkal idősebb uralkodó, mint az oly sokat emlegetett mai német császár s különösen régebbi, mint szomszédja, a portugál fejedelem. Királynak született, egyedül a most élő uralkodók között, ki már születésekor fejedelem lett, de még most is csak negyedfél éves, tehát képtelen arra, hogy állásának fontosságát megismerje s gyermekjátékai bizonyos fontosságuk előtt, mint a legjelentékenyebb törvények, melyeket nevében szentesítenek.

XIII. Alfonzo 1886-ban május 17-én született, félévvel azután, hogy atyja, az előbbi uralkodó, még mint fiatal ember elhunyt (1885-ben nov. 25-én) s így az ország alkotmányát értelmében már születésekor király volt, kinek nevében kiskorúsága alatt anyja, az özvegy Mária Krisztina királyné, kormányozza az országot. Mivel atyja egyetlen férfiú volt az uralkodó családban, a fiú születése nagyjelentőségű esemény volt Spanyolországra nézve, a mint hogy *Mar-tos*, a kortes elnöke, ki is nyilatkozta, hogy a király születése az alkotmányos monarchia zászlója, mely most a békével, szerencsével és szabadsággal egyenlő. Az

ALPONZO SPANYOL KIRÁLY, ANYJÁVAL KRISZTINA URALKODÓ KIRÁLYNŐVEL. (1890.)

lek én! avagy az a naivságában meghatározott nyilatkozata, midőn a lefüggönyözött ablakra nézve felsóhajt: «Most már mindig éjszaka lesz, én nem kelek fel többé!» Az anyák a beteg királyban csak a szenvedő gyermeket látták és szívük őszinte részvételt volt telve: de a férfiak is aggódtak a cseesemőért, kinek élete politikailag oly beos, mint talán senki másé s ki király lenni talán megszűnik, mielőtt igazán tudná, hogy az volt.

Midőn e sorokat írjuk, a kised vészes betegsége, mely oly hosszú ideig gyötörte, már határozottan jobbra fordult s a teljes felgyógyulás sincs kizárva; azonban a súlyos baj (orvosok szerint agygyöres) esetleg végzetes lehet egész életére.

EGYVELEG.

* A párisi világkiállításról szóló hivatalos jelentés 150 kötetet fog igénybe venni, de két év alatt megjelenik. Ezenkívül adnak ki két albumot a közönség számára, mely a kiállítás főbb tárgyait képekben és leírásokban mutatja be. A kiállítási sorsjáték 5000 nyereseményt, melyek értéke 8 és fél millió forint, január 27-dikétől fogják kiosztani.

* Influenza jelmezben jelent meg egy nő Szent-Petervárt az álarcos bálna. Keleties öl-

A SPANYOL MINISZTERTANÁCS ELNÖKE KIHIRDETI A SPANYOL KIRÁLY SZÜLETÉSÉT A MADRIDI KIRÁLYI PALOTÁBAN. (1886. MÁJUS 17-ÉN.)

A SPANYOL KIRÁLY BETEGSÉGE.

akkori (és mostani) miniszterelnök: *Sagasta*, a spanyol törvények értelmében, ezüst tábla felteve bemutatta az új szülöttet a minisztereknek, grandoknak s azon udvari föméltóságoknak, kik ily szemlére jogosítottak, s mondják, hogy épen akkor, midőn a miniszterelnök e bemutatás alkalmából elkialtította «Viva el Rey!» (éljen a király!), a kis cseesemő is hangos kiáltással adott életjelt magáról.

A spanyol százados belforrngásoknak e hatalmas, habár még öntudatlan, mérséklője és ellensúlyozója, a kis fejedelem, azóta egészségben és vidáman töltötte gyermekeiét, sőt a barcellonai kiállítás megnyitása alkalmával, mint olvasóink az akkor lapunkban is közölt kép után talán emlékezni is fognak, uralkodói szerepet is játszott. Most azonban Spanyolország monarchikus érzelmű polgárainak rémületére, a kis király élete egyszerre veszélyben forogott. Igaz ugyan, hogy a helyette kormányzó özvegy

királyné, a mi boldog emlékeztető József nádorunk unokája, erélyével és tapintatával már eddig is megmutatta, hogy a kormány gyeplőit kezelni képes s igaz az is, hogy az alkotmány értelmében a kis király esetleges halála után annak testvérnéje jöne rögtön a trónra: mindamellettt mindenki érezte, hogy a pártviszályokhoz annyira hozzászókött spanyol népnél ily eset politikailag is nagy csapás lenne, különösen a Braziliában nemrég lefolyt események után.

Az ártatlan kised szomorú és hosszú küzdelem a halállal e fontos politikai mozzanat következtében nagy érdeklődést keltett messze földön. S az érdeklődést még nevelték a táviratilag közölt meghatározott részletek: az anya, ki öt napon és öt éjén át virrasztott kisedenél; ez idő alatt még csak öltözetet sem váltott, a beteg kised, ki kissé jobban érezte magát, játékszerreit hozta ágyához, vagy kis karjait anyja nyakára tapasztva felkiált: «Mamita, hogy szeret-

tőzetén látható volt Európa térképe s azon a járvány pusztítása. Magas fejdíszre tele volt orvosok nevével, kik a betegségről irtak s legyezője az ajánlott gyógyszer nevével. «Influenza kisasszony» a bálna vereseket is osztott szét, melyekben e járvány dicséretlik.

* Zabszalmából, vízben felforraltva, sőtétbarna tea készíthető, mely állítólag 3—4 nap alatt képes a legmakacsabb köhögést meggyógyítani. Ezt az egyszerű orvosságot minden kornak használhatják, még torokbajoknál is, de cukrozni szükséges, mert ize nagyon rossz.

* A gyűszű kétszáz évvel ezelőtt találta ki van Benschoten Miklós amsterdami aranyműves, ki az első példányt egy rokonának, Van Rensselaer asszonynak küldte; e a kisedő levél még most is megvan. Gyári előállításáról az angolok gondoskodtak először, kiknél a gyűszűt hüvelykujj harangjának (thumb = thumb: hüvelykujj és *bell* = harang szavakból összevonva) nevezték, mivel kezdetben a hüvelykujjon hordták.

PETSCHACHER GUSZTÁV.

(1814—1890.)

Az építőművészet nálunk még korántsem részesül abban a méltányolásban és figyelemben, mint a többi kulturálmunkában, s a mint azt méltán megérdemelné, nemcsak azért, mert a képzőművészetek közt, — mint anyaművészet, — legelső helyen áll, hanem azért is, mert az izlés fejlődésére kétségtelenül a legközvetlenebb hatással van és kultúra-fejlesztő képessége szinte megbecsülhetetlen. — De hazánk viharos múltja nem is kedvezett építőművészeti közszellemünk kifejlődésének, mely különben is lassú, s egy-egy lépés a haladásban mindig csak egész időszakoknak az eredménye lehet. Természetesnek kell tehát találnunk, ha a folytonos harcok századaiban s később az elnyomatás idejében az építőművészet hazánk földjén nem virágozhatott, s a közvetlen mult sohasem nyújtott támpontot a továbbfejlődésnek; a műizlés, — tápot nem nyerve, — szintén nem fejlődhetett s így építőművészeti közszellemről egész a jelen század közepéig szó is alig lehetett.

Az egész ország igen-igen kevés, Budapest meg aránylag még kevesebb olyan épületet mutathat föl a múltból, a mely művészeti tradíciót képviselne; úgy, hogy a legrégebbi korszak, a melyre fővárosunk múltjában mint olyanra hivatkozhatunk, a melyből öntudatos-építőművészeti működés és törekvések méltányolható eredményeire mutathatunk, — nem számítva a török-világból vagy a III. Károly és Mária-Terézia korából ránk maradt egy-két épületet, — már a modern korba esik: a *Pollák-Hild*-féle korszak az.

A Nemzeti Múzeum, az Európa és Földhitelintézet, stb. mesterei az utókor elismerését a legnagyobb mértékben megérdemlik, mert kétségtelen, hogy ők voltak, a kiknek az építőművészeti, szunnyadó eszmét nálunk is, — pedig meglehetősen sűrű viszonyok közt, — életre ébresztieni sikerült, s habár működésüket, művészeti szempontból némelykéig egyoldalúnak kell is mondanunk, az úttörők érdeme tőlük elvitázhatalan.

Utánuk már több önállóságot, vagy legalább több törekvést az önállóság felé találunk abban a korban, a melyet talán legjellemzőbben és legigazságosabban *Ybl*, *Weber* és *Feszl*-ről nevezhetünk el; de tagadhatatlan, hogy az építőművészeti működésnek ebből a korból való objektumai bizonyos határozatlanság jellegét viselik, s daczára annak, hogy az egyes mesterek nemcsak nagy tehetséggel, hanem a legkomolyabb művészeti öntudattal és ambícióval dolgoztak: azt, a mit művészeti közszellemnek mondunk, megteremteniük még mindig csak igen kis mértékben sikerült, és pedig különösen azért mert kevesen voltak, működésük kis térré szorított, s így a verseny, a lendületesebb fejlődésnek ez az életeleme, a viszonyok természetéből folyólag, szinte kizártnak volt mondható.

Igy virradt ránk az 1867-ik év, hazánkra nézve az újjászületés, a renaissance ideje.

Ha ráemlékezünk a 67-ik és az azt közvetlenül követett évek lézas mozgalmaira, a minden téren és minden irányban tapasztalt föllendülésre, a lelkeségre, az áldozatkészségre, a jövőbe vetett bizalom határtalan voltára, épenséggel nem csodálkozhatunk, sőt természetesen kell találnunk, hogy az építőművészet is oly hirtelen gyors lendületet vett s oly számos és pedig nem csekély föladat megoldása vált aktuálissá, hogy az itthoni erők csakhamar elégteleneknek bizonyultak; s a mikor a Sugár-út (ma Andrássy-út) megnyitása is ténynyé vált, nem kevés volt azoknak a külföldieknek a száma, a kik több-kevesebb szellemi tökélet hozva magokkal,

részint meghívás folytán, részint saját ösztönüket követve bevándoroltak s az építések munkájában, kisebb-nagyobb szerencsével, közre is működtek. És ez a körülmény, — ha voltak is ellene egyeseknek, és pedig nem ritkán jogosult kifogásaik, — nagyban és egészen öröndetes eredményeket biztosított, a mennyiben az új, az idegen erők újabb momentumokat oltottak az építőművészet itthoni elemeibe, versenyt idéztek elő, s így részes tényezőivé váltak annak, hogy izmosabb fejlődésnek indul nálunk is az akkoráig csaknem egészen hiányzó építőművészeti közszellem.

Ama külföldi építőművészek között, a kiket behívtunk s a kiknek itt való meghonosulását az építőművészet, a társasélet s általában a közfejlődés érdekében örömmel üdvözöltük, s a kiket, miután a mieinkké váltak, nemzeti nyereségnek tekinthetünk, a legelső helyek egyikén kétségtelenül *Petschacher Gusztáv* állt.

Ő reá igazán ráillett, hogy «Isten kegyelméből való művész», teremtő erő, eredetiség, kifogyhatatlan találékonyság, diskret izlés, lelkiismeretes tanultság, s e mellett az a mesés, szinte közmondásossá vált kezűgyesség, a mely szerint az ön balkezében szinte úgy fogott, mint a jobban. Mint ember szeretetreméltó, elmés és jellemes; új hazáját, — mert e hon fiává lett, — igazán szerette s ezt bebizonyította tetteivel, nyelvét megtanulta s közáldozatokra mindig kész vala.

S most, mikor már egészen itthon érezte és érezhette magát, s a mikor joggal várhattuk tőle, hogy a hazának s a művészetnek még ezentúl fog igazán hasznos szolgálatokat tenni, alig 45 éves korában meghalt...

Petschacher Gusztáv 1844. február 9-én Bécsben született, mint tekintélyes polgári család sarja; ott végezte a polyteknikumot, majd az akadémiát, időközben a festéssel is foglalkozván.

Eleintén Ferstelnél, majd meg a Schmidt Frigyes iskolájában tanult s aztán Romano és Schwendenwein építészknél működött, míg

Bizó Géza rajza.

PETSCHACHER GUSZTÁV.

1873-ban Unger Emil halála után a budapesti sugárúti építő vállalatot kapott meghívást, mely társulatnál 1876. végéig, a társulat feloszlásáig, mint vezénylő építész működött. Ez idő alatt a társulat számára az Andrássy út 57. sz. házát, az Andrássy-út baloldalán az Eötvös- és Csengery-utczák közt fekvő házcsoportot, ugyancsak az Andrássy-úton fekvő budapesti m. kir. állami polgári tanító- és nevelő-nő-képző intézet két saroképületét építette.

Ugyanez időben építette a magyar ált. hitelbank vezérigazgatójának, Weninger Vinczenek villáját az Andrássy-úton, kinek leányával, Irmával, 1878. végén házassági frigyre lépett, a kivel, kedves gyermekétől környezve, a legboldogabb házasságban élt.

Az 1876. év végével, midőn a sugárúti építő vállalat feloszlott, már mint önálló építész építette a Schwarz-féle bérházat a váci körúton és a Hieronymi-féle villát az Andrássy-úton. 1878-ban pedig a magyar ált. hitelbank első házát a váci körúton a régi ezukorgyár telepén.

Ugyanebben az évben bizta meg Salvator János főherceg, most már Orth János, gmundeni kastélyának építésével, mely kastély tulajdonképpen a főherceg saját terve szerint épült, mert az maga is kiváló tehetséggel gyakorolta az építőművészetet, és a ki személyesen kereste fel *Petschacher* Budapestben, és itt kérte föl munkatársául.

1879-ben a magyar államvasutak nyugdíj-intézetétől hirtetett tervező-pályázaton pályanyertes lón és ekkor építette az Andrássy-úti köröndön álló nagy bérházat, továbbá 1881—82-ben a magyar ált. hitelbank épületét a nádor-utczában, s ugyancsak 1882-ben a Pallavicini Sándor ögróf palotáját az Andrássy-úton, majd 1883—84-ben a Harkányi-féle Andrássy-úti palotát, a VI. és VII. kerületi kör házát s a magyar ált. hitelbank házcsoportját a váci körúton (régii ezukorgyártelep), később a Kálmán Gusztáv bérházát a Podmaniczky-utczában, a két Stern-féle házát a Teréz-körút és aradi-utca sarkán, saját házát a József-körúton, a Langenfeld ház homlokzatát a Podmaniczky-utczában és az épülőfélben levő Thurn-Rumbach-féle házát, a József-körút és üllői-út sarkán és számos kisebb-nagyobb más épületet.

S mindezen, valamint a vidéken épített művei is mind megannyi maradandó emlékei működésének, nagy tehetségének és művészi lelki-

Kwizda kőszvényfolyadékja

évek óta kipróbált háziszser
csúz, kőszvény és idegbajok ellen.

Valódiilag csak az itt mellékelt védjeggyel. — Kapható Ausztria-Magyarország minden gyógyszerárában.

Főletét Magyarország részére: Budapest Török József gyógyszerárában.

Egy üveggel 1 ft o. é.

Naponkinti pósti szétküldés a fő-letét által: **KWIZDA FERENCZ JANOS.**

osztrák cs. kir. és román kir. udv. szállító kerületi gyógyszerára Korneuburgban, Bécs mellett.

A «FRANKLIN-TÁRSULAT» kiadásában Budapestben megjelent és minden könyvárúsnál kapható:

UNITÁRIUS EGYHÁZI TÖRVÉNY A HÁZASSÁGI JOGRÓL.

Megállított az unitárius vallásközönség egyházi főtanácsának 1889. évi márczius havában tartott rendkívüli ülésében. Életbelépett 1889 szept. 1.

Imerteti és bírálja **SZTEHLO KORNÉL.**

Ára füve 30 kr., postán bérmentve megküldve 35 kr.

Dr. Lengiel Frigyes „nyír-balsama“

Már maga a növényi nedv, mely a nyírfából folyik, ha annak törzsét megfúrjuk: ember emlékezet óta a legkínzóbb szegfűszereknek van elismertve; ha pedig e nedv a fűtálló utatitása szerint, vegyi úton balsammá alakítatik, nyer még igazán csodás hatásában.

Ha este az arc vagy más testfelület azzal bekenetik, már a következő reggel alig észrevehető pikkelyek válnak le a bőrről, mely ezáltal vakító fehér és gyöngéd lesz. A balsam az arcon képződött ráncokat és himlőhelyeket kisimítja, a fiatalos kinezést kölesönöz; a bőrt fehérré, gyöngédé és frissé teszi; szepkét, májfoltokat, anyajegyet, orrvörösséget, bőrtörést a bőr minden más tisztátalanságát a legrövidebb idő alatt megszünteti. Egy korsóval, használati utasítással együtt, 1 ft 50 kr.

Dr. Lengiel „benzoe-szappan“-ja

a legcélzesebb gyógyszer, mely a bőrt, gyöngédé és fehéré teszi, s hivatta van e balsam jó hatását fokozni. 1 db 60 kr. — Főletét Magyarország részére:

Török József gyógyszerára Budapest, király-utca 12. sz. a.

Kapható továbbá Aradon Ring gyógyszerárában, Debreczen Rothschildnek gyógyszer. Eszék Dienes gyógyszer. Nagy-Bocsokereken Mencer gyógyszer. Nagyszomben Morser gyógyszer. Kolozsvár Dr. Ember gyógyszer. Brassó Kugler gyógyszer. Pozsony Erdy István gyógyszer. Szeged Barcsay gyógyszer. Temesváron Jahnér gyógyszer. s minden kiválóbb gyógyszerárában, illatszer- és gyógyfű-kereskedésben.

A «Franklin-Társulat» kiadásában Budapestben megjelent és minden könyvárúsnál kapható:

TÖRVÉNYJAVASLAT A FELEBBVITELRŐL A SOMMÁS ELJÁRÁSBAN.

ELŐADÓI TERVEZET.

A M. K. IGASZÁGÜGYMINISZTER MEGBÍZÁSÁBOL

KESZÍTETTE

PLÓSZ SÁNDOR.

Ára füve 30 kr., postán bérmentve megküldve 35 kr.

Gyors és biztos segély gyomorbántalmak és következményeikre! Az egészség fenntartására, a nedvek, valamint a vér tisztítására és tisztántartására, és jó emésztés elősegítésére a legjobb és hathatós szer, mindenhol ismerve már és kedvelve:

Dr. ROSA „ÉLETBALZSAMA“

En, a legjobb és legnagyobb erejű gyógyóvénnyekből a legcélzotabban készíte, mindennemű emésztési bajok, gyomorgöröcsök, étvágytalanság, savanyu felbőgés, vérzések, aranyér stb. esetében teljes biztonságjal állja meg helyét. Eme kitünő hatásánál fogva az most már a népek biztos és megpróbált háziszserévé vált. Nagy üveg ára 1 ft, kisebb 50 kr. Elismert levelek ezrel állnak megtekintésre.

Óvás! Csaldások elhárítása érdekében győmeztetek mindenki, hogy az eredeti szabály szerű egyedül íólem készíte dr. Rosa életbalsam két kartonba van göngyölve, mely hosszoldalan a felírás: „Dr. Rosa életbalsama a „Fekete sás“ gyógyszeráról, B. Fragner, Prága 205-3. szám, cseh, magyar és franczia nyelven viseli, s a melynek homlokoldalai a törvényes letétben álló mellékelt védjeggyel vannak elátva. — Val. Dr. Rosa életbalsam csak készítőjénél

B. Fragner „zum schwarzen Adler“ gyógyszerárában Prága, 205-3. kapható. — Budapestben kapható Török József és Budai Emilnél.

Az osztrák-magyar monarchia minden nagyobb gyógyszerárában van ez életbalsamnak raktára. Ugyanott kapható:

Prágai egyetemes házikenőcs

a köszönő iratok ezrel elismert biztos gyógyszer minden gyuladás, seb és daganat ellen.

Biztos sikerrel alkalmazható a női mell gyuladása, tejrekedése és keményedése, a gyermek elválasztásánál, gyenyedés, vérdaganat, gyenyfikadás, pokolvarrás; körömdaganatnál, a kéz- és lábujjakon lamadó ugynevezett körömgeregnél, keményedések, duzzadások, mirigydagadatoknál; szalonadagnál, holttemnél. — Minden gyuladást, dagadatot, keményedést, duzzadást, a legrövidebb idő alatt gyógyít meg; idő azonban már gyenyképződés következett be, a fekélyt a legrövidebb idő alatt felhúzza és meggyógyítja. Szelenczében 25 és 35 krajczár.

Óvás! Mivel a prágai egyetemes házikenőcs igen gyakran utánözök, gyenymeztetek mindenki, hogy azt, eredeti szabályban, csak én egyedül készíte. Csak akkor az valódi, ha a sarga ércszelenczék, melyekbe töltve van, vörös használati utasításokba (9 nyelvű nyomtatványban) s két kartonokba — melyek a fennebbi védjeggyel viselik — vannak göngyölve.

A legrövidebb idő alatt gyógyít meg; idő azonban már gyenyképződés következett be, a fekélyt a legrövidebb idő alatt felhúzza és meggyógyítja. Szelenczében 25 és 35 krajczár.

Fül-balsam. meretes legmegbízhatóbb szer a nehéz hallás gyógyítására s a teljesen elvesztett hallás visszacszerzésére. 1 palack 1 ft

elcsajjítani kívánunk ezt könnyen és csekély áldozatok árán megtehesék, sőt olyanok számára is gondoskodva van, kiknek épenységel nincs módjukban, valamely hangszert megtanulni. Kinek semmi zenei képessége sincsen mechanikai hangszereim segítségével éberzetteljes estéket szerethet magának. Bővebb felvilágosítások képes hangszerkatalógusomban találhatók.

Mindennemű hangszerek és zenélőművek javítása szakzerű pontossággal elvégzettek és ócska hangszerek cserébe is álgaldatnak. Kivánatra nagy képes hangszerkatalógusom ingyen és bérmentve megküldök. — Harmonikáról külön érjözök jelont meg.

STERBERG ÁRMEN legnagyobb képességgű hangszerkészítési ipartelepe Budapest, VII. ker., kerepesi ut 36. szám.

A legjobb arczporok

Leichner zsirpora

Leichner hermelinpora.

E jeles gyártmányok a legmagasabb körökben s a legelső művésznőktől előszeretettel használatnak; az arcznak fiatalosan szép viruló külsőt adnak. — Kaphatók a gyárban: Berlin, Schützenstrasse 31, valamint minden illatszerésznél. Valódiilag csak zárt szelenczékben, melyeknek fenekére czég és védjegy van belevésve.

L. Leichner, Berlin

Parfümerie-Chemiker, k. k. Hoftheater-Lieferant.

Legjobb és Leghírnevesebb

Pipere Hölgypor

La VELOUTINE

Különleges Ráspor
BISMUTAL VEGITVE
CH. FAY, ILLATSZERÉSZ,
PARIS — 9, rue de la Paix, 9 — PARIS.

Bevonul

a zord teli idő hos-zas esteivel; ki ne találja ilyenkor kellemes szórakozást a zenében? Ez bármely tünepélyes alkalomra, kinek nem volna az a legkedvesebb meglepetése, ha szeretteitől egy cselszerű hangszert kap? Hangszer-ipartelepem, mely használatban a legnagyobb képességgű vállalat, nemcsak zenészek és művészeknek szolgál legcélzesebb bevásárlási forrásul, hanem feladatul tüztem ki magannak, hogy megkedvelők és olyanok, kik ezen idej alatt valamely hangszert maguknak elsajjítani kívánnak ezt könnyen és csekély áldozatok árán megtehesék, sőt olyanok számára is gondoskodva van, kiknek épenységel nincs módjukban, valamely hangszert megtanulni. Kinek semmi zenei képessége sincsen mechanikai hangszereim segítségével éberzetteljes estéket szerethet magának. Bővebb felvilágosítások képes hangszerkatalógusomban találhatók.

Mindennemű hangszerek és zenélőművek javítása szakzerű pontossággal elvégzettek és ócska hangszerek cserébe is álgaldatnak. Kivánatra nagy képes hangszerkatalógusom ingyen és bérmentve megküldök. — Harmonikáról külön érjözök jelont meg.

STERBERG ÁRMEN legnagyobb képességgű hangszerkészítési ipartelepe Budapest, VII. ker., kerepesi ut 36. szám.

5. SZÁM. 1890. BUDAPEST, FEBRUÁR 2. XXXVII. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és egész évre 12 ft; POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: fél évre — 6 • Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG egész évre 8 ft; Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK egész évre 6 ft; Kétféle: 4 • Kétféle: 3 • Külföldi előfizetésekre a postailag meghatározott viteldi is csatlakodó

KÉT UJ PÜSPÖK.

Két püspöki széket töltött be közelebb a király. Csanádi püspökké, az elhunyt Bonnaz Sándor helyére, Dessewffy Sándor kassai apátkanonokot, székesfehérvári püspökké pedig, a szintén elhunyt Pauer János helyére, dr. Steiner Fülöp pápai praelatust, nagyváradi latinszertertásu kanonokot, a Szent-István-társulat alelnökét nevezte ki. E két rendbeli kinevezés folytán az a ritka eset állt elő, hogy ez időszertint a magyarországi katolikus püspöki székek mind be vannak töltve.

Magyarország történelmi fejlődése folyamán a katolikus egyház a legújabb időkig szoros

kapcsolatban volt az államhatalommal. Az államfő és kormánya a katolikus egyház számos világi vonatkozásu ügyeire, vagyonára, iskoláira, alapítványaira nem csekélyebb befolyást gyakorol, mint a tisztán állami intézetekre. A király a nagyobb egyházi állásokra egyenesen kinevez, — nem pedig praesentál vagy postulál, mint más államfők, pl. az osztrák császár az örökös tartományokban, — és az illetőknek az egyházi javadalmakat ő adományozza. És mindez az országgyűlésnek felelős miniszter előterjesztésére és ellenjegyzésére mellett történik, kinek minden aláírása fölszólalás, vita és döntés tárgya lehet a parlamentben. És ime ez immár kilencszázéves viszony hosszú folyamán a egyház és állam soha egymással meg nem ha-

sonlott; történetünk az ugynevezett „kulturharczot“ nem ismeri. Előfordult ugyan, hogy egyes egyházi hatóságok összekocczantak az államkormányval; de ez eseteket a mellett, hogy ritkák voltak, úgy szólván „viharnak egy pohár vízben“ lehet nevezni. A mint keltek, azoképen le is csendesedtek.

Az ezeréves magyar alkotmány a régi rendi szerkezetből áthelyezkedett a népképviselési alapra, s az államhatalomnak mindinkább kidomborodtak jogai; de a katolikus főpapság, mely a régi Magyarország négy rendjének elsejét képezte, elsőrangú közjogi állását a modern állam keretében is megtartotta. Keresztülvittük a polgári és vallásfelekezeti egyenjogusitást a nélkül, hogy a katolikus egyház és hierarkhiája korábbi

DESSEWFFY SÁNDOR csanádi püspök. Dr. STEINER FÜLÖP székesfehérvári püspök.

A Pesti hazai első takarékpénztár-egyesület

L-ik évi rendes közgyűlését

1890. évi február hó 8-án d. u. 4 órakor

fojga megtartani Budapestben, saját helyiségében (IV. ker., Egyetem-utca 2. sz.)

Tárgysorozat:

1. Az igazgatóság és felügyelő bizottság jelentése az 1889. évi üzleteredményről.
2. A mérleg és tiszta jövedelem iránti határozathozatal.
3. Az egyesületi alapszabályok és nyugdíj-szabályok módosítása iránt igazgatósági előterjesztés.
4. Az egyesület 50 éves fennállásának emlékére teendő humanisticus alapítvány iránt igazgatósági előterjesztés.
5. Az alapszabályok módosításának elfogadása esetére 15 tagu választmány választása.
6. Igazgatósági előterjesztések.

Ezen közgyűlésre a t. cz. részvényesek azon figyelmzetéssel hivatnak meg, hogy az alapszabályok 14. §-a értelmében csak oly részvényes gyakorolhatja, akár saját személyében, akár meghatalmazott által szavazati jogát, kinek részvénye 1889 december 31-ig nevére iratott s a közgyűlést megelőző nap déli 12 órájáig az egyesület főpénztáránál még le nem járt szelvényeivel együtt letétetett. — Kelt Budapestben, 1890 január 17-én.

(Utánnomat nem díjazatik.)

Az igazgatóság.